

Věčná devadesátá jsou ale i přesto publikací, která v záplavě devadesátkového retra chyběla. Nespokojuje se s jedním aspektem doby, který by zevšeobecnila, namísto toho naznačuje její složitost, již se ale zároveň snaží dát analytický řád. Nezůstává ani u populárního bizáru, ale zároveň se mu nestraní. Snaží se jej uchopit a navrátit mu ztracený kontext, jenž bývá vymazáván. Například kapitola o kultuře není omezena na popis z dnešního pohledu bizarních filmů nebo neuvěřitelné svobody hudební scény. Snaží se zasadit ji do komplexnějšího rámu a klást si otázky jako například „co filmová produkce hovoří o vztahu české společnosti k Západu a k Východu“?

Nejzásadnější ovšem je, že se knize daří zahrnout do společné polistopadové minulosti i ty, kteří z ní byli dosud vynecháváni. Bez možnosti cítit se součástí společné historie totiž sama společnost může fungovat jen obtížně. Právě proto bychom se neměli zavírat pouze do interpretací konvenujících našemu sociálnímu a kulturnímu postavení.

Jonáš Vicherek

Jaromír PATOČKA – Miloš HOŘEJŠ, *Hieronymus Colloredo-Mannsfeld. Životní cesta rakousko-uherského námořního důstojníka, Praha, Národní technické muzeum, 2022, 212 s., ISBN 978-80-7037-374-3*

Šlechta 19. a 20. století stojí v posledních letech znovu v centru zájmů badatelů. Pozornost se soustředí na životní osudy šlechticů či rodů, do popředí se ale dostává i například téma vyšší společnosti v roli cestovatelů a turistů. Veřejnost se tak v posledních letech mohla dočíst o vědeckých a cestovatelských aktivitách arcivévody Ludvíka Salvátora z pera Evy Gregorovičové¹ či mohla zásluhou editorské práce Filipa Suchomela objet svět na stránkách vydaných cestovatelských vzpomínek Erwina hraběte Dubského.² Je proto potěšitelné, že se publikace autorského dua Jaromír Patočka a Miloš Hořejš o osudech hraběte Hieronyma Colloredo-Mannsfelda (1870–1942) připojuje k oběma zmíněným proudům bádání. Dotýká se nejen životních osudů člena jednoho z předních rodů Rakouska-Uherska, ale i tématu cestování šlechty: šlo totiž o mladšího syna významného rodu, o muže, který si zvolil kariéru námořního důstojníka, sloužil jako námořní atašé a přes oceán se vydal do exotického Orinoka či Spojených států amerických. Hrabě Hieronymus (kniha se důsledně drží této německé podoby jména Jeroným) se tak v knize ukazuje jako člen důstojnického sboru c. a k. válečného námořnictva, jako cestovatel i jako atašé v Japonsku a později v Německé říši.

Přestože životní příběh hraběte Colloredo-Mannsfelda, který kniha podává, je plný poutavých míst, části zabývající se jeho cestovatelskými aktivitami (kapitoly 4 a 6) v ní patří k nejzajímavějším a nejcenějším. První z nich (s. 45–58) sleduje

1 Eva GREGOROVÍČOVÁ, *Z historie habsburské linie v Toskánsku. Ludvík Salvátor Toskánský (1847–1915), vědec a cestovatel*, Praha 2020.

2 Filip SUCHOMEL (ed.), *Oběplutí světa s korvetou Erzherzog Friedrich 1874–1876. Cestovatelské vzpomínky císařsko-královského námořního důstojníka Erwina hraběte Dubského*, Praha 2022.

hraběte jako budoucího důstojníka rakousko-uherského válečného námořnictva na palubě korvety Fasana. V roce 1891 se na její palubě zúčastnil plavby kolem světa — z Puly tehdy doplul k břehům Jižní Ameriky, okolo mysu Horn pokračoval do Tichého oceánu, v němž pak přes San Francisco a Havajské ostrovy doplul do Japonska, Hongkongu a následně přes Suezský průplav zpět do Puly. Druhá z „cestovatelských“ částí knihy (s. 77–114) se zabývá soukromou plavbou hraběte na palubě jachty Taormina, na níž v letech 1900–1901 s přáteli plul z Puly do Orinoka, Trinidadu, na Martinik, Bahamy a podél východního pobřeží Spojených států amerických. Opírá se o dochovaný deník plavby sepsaný samotným hrabětem Hieronymem. Tato část též obsahuje četné citace pramene, v poznámkách doplněné německým originálem. Poutavé jsou zde detaily cesty a cestovní každodennost, čtenář se tak dozví například o korupci a podivných praktikách úřadu na Tenerife a ve Venezuele (s. 85 a s. 93–96), o chování místní populace na Panenských ostrovech (s. 101–102) či že se již v roce 1901 stavěly nevzhledné hotelové komplexy rušící přírodní krásu přístavu v Nassau na Bahamách (s. 106–107).

I v jiných ohledech má však kniha co dodat k biogramu hraběte Hieronyma Colloredo-Mannsfelda, zpracovanému již dříve ve výborné práci Václava Hořčíčky a Jana Županiče.³ K uvedení do historické a majetkové situace Colloredo-Mannsfeldů slouží v knize první a třetí kapitola, mezi ně vklíněná kapitola druhá mapuje Hieronymovo mládí. Následují zmíněné „cestovatelské“ kapitoly, mezi nimiž je vysvětlen vztah aristokracie k důstojnickému námořnímu sboru c. a k. válečného námořnictva. Zkušenosti hraběte Hieronyma s funkcí námořního ataše v Japonsku jsou popsány v sedmé kapitole, za pramennou základnu k ní slouží především dopisy hraběte bratru Josefovi. Po návratu do Rakousko-Uherska se hrabě oženil s Bertou Kolowrat-Krakowskou — manželství, z něhož vzešli čtyři synové, ale skončilo rozvodem a ve společnosti přetřásanou aférou. Berta se totiž zamilovala do amerického tenoristy Rolanda Hayese a měla s tímto černošským umělcem dítě, Hayes ji ale nakonec opustil a Berta vedla samotářský život ve Francii (osmá a třináctá kapitola). Hieronymova funkce ataše v Německé říši mezi lety 1911–1918 je náplní deváté a desáté kapitoly. Majetkové poměry colloredo-mannsfeldských statků a pozemkovou reformu mladého Československa popisují kapitoly jedenáct a dvanáct — hrabě Hieronymus se v té době za svého bezdětného bratra Josefa, téměř trvale sídlícího v zahraničí, stal správcem colloredo-mannsfeldských statků. Uvalení nucené správy a pozdější konfiskaci československých statků hitlerovským Německem pak sleduje čtrnáctá kapitola. Konce války se však již hrabě Hieronymus nedožil, zemřel v srpnu 1942.

Na rozdíl od předchozích publikací věnujících se Colloredo-Mannsfeldům z přelomu 19. a 20. století se kniha významně zabývá technikou, která život muže z tak významného aristokratického rodu provázela. Mnohé je řečeno o loďstvu a cestování, velká pozornost je věnována válečnému námořnictvu, jeho plavidlům i přitažlivosti pro vyšší společnost či přímo aristokracii. Protože se však její postavení po roce 1918 mění, kniha nejprve ukazuje politickou a diplomatickou službu hraběte

³ Václav HOŘČÍČKA — Jan ŽUPANIČ, *Šlechta na křížovatce. Lichtenštejnové, Schwarzenbergové a Colloredo-Mannsfeldové v 1. polovině 20. století*, Praha 2017, s. 660–690.

Hieronyma, po první světové válce se však v souvislosti s tím, jak se šlechta v první československé republice „přestala o veřejné záležitosti zajímat a koncentrovala se především na správu svých statků a podniků“ (s. 191), přesouvá k mnohem privátnějším událostem.

Vzhledem k rozdílnému množství dochovaných pramenů ovšem nejsou všechny části knihy stejně vyvážené. Zatímco dvouleté cestě hraběte na palubě Taorminy je věnováno sedmatřicet stránek, jeho politicky důležitější sedmiletá funkce námořního ataše v Německé říši zabírá pouhých devět stran. Také úvod čtenáře do tématu vysloveně hází; mnohem méně uspěchaně sice působí v kontextu informací z přední záložky přebalu knihy, ten však ne každý přečte. Na některých místech se též mění způsob, jakým autoři své postavy pojmenovávají. O první manželce Hieronymova bratra Josefa, Lucy Sophie Yvonne rozené de Jonquet, kniha opakovaně mluví jako o kněžně Yvonne (s. 133, 138, 141), při zmínce o Josefově rozvodu se z ní však náhle stává pouze Lucy Sophie Jonquet (s. 171), což působí matoucím dojmem. Jde však jen o drobné nedostatky. Pochválit lze oproti tomu grafické zpracování knihy. Skupinové fotografie jsou přehledně popsány, doprovodné mapky a náčrtky výborně ilustrují text, fotografický doprovod je bohatý, každá kapitola je vzhledově ukončena jednoduchým coloredo-mannsfieldským erbem, což velmi pomáhá s orientací v textu i popisovaných tématech.

Práce *Hieronymus Coloredo-Mannsfield. Životní cesta rakousko-uherského námořního důstojníka* je skvělým a čtivým příspěvkem nejen k historii šlechty, ale především k tématům cestování a historie válečného námořnictví na konci „dlouhého“ 19. století. Vzhledem k přitažlivosti těchto námětů tak jde o práci, která si své čtenáře najde nejen v řadách odborníků, ale nepochybně i v řadách široké veřejnosti.

Jan Koumar

Ylva GRUFSTEDT, *Shaping the Past. Counterfactual History and Game Design Practice in Digital Strategy Games*, Berlin – Boston, Walter de Gruyter, 2022, 232 s., ISBN 978-3-11-069225-9

Využití kontrafaktuálních dějin při tvorbě počítačových her má mnoho výhod — především tu, že se hráč nemusí řídit událostmi tak, jak se ve skutečnosti staly. V rámci pravidel herního světa, v němž se pohybuje, si může historii přizpůsobit, ohnout či upravit tak, jak si myslí, že se události odehrát *mohly*. Aplikací kontrafaktuálních informací do herních scénářů získávají počítačové hry na rozmanitosti a je možné je hrát i několikrát po sobě, tedy právě díky obměnám vycházejícím z různých kontrafaktuálních scénářů. Stejně tak slouží kontrafaktuální dějiny historikům k tomu, aby změnili svůj pohled na danou situaci a vytvořili tak kupříkladu možnou paralelu k zajištěnému paradigmatu. O kontrafaktuálních dějinách a jejich využití v digitálních strategických hrách píše Ylva Grufstedt ve své knize *Shaping the Past*. Kniha je rozdělena na čtyři kapitoly, doplněné poznámkovým aparátem a přílohami. Autorka tuto tematiku rozebírá na základě dvou strategických her: *Europa Universalis IV* a *Hearts of Iron IV* od společnosti Paradox Development Studio.